

ANKASAM bülten

25 NİSAN 2022
SAYI: 16

Pakistan'ın Yeni Dış Politikasında Rusya ve Çin

03

Afganistan-
İran Hattında
Göçmen Krizi

09

Azerbaycan-Ermenistan
Hattında Normalleşme
Çabaları: Barışa Giden Süreç

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

03 Afganistan-İran Hattında Göçmen Krizi
Ahmad Khan DAWLATYAR

06 Pakistan'ın Yeni Dış Politikasında Rusya ve Çin
Cenk TAMER

HABER – ANALİZ

09 Azerbaycan-Ermenistan Hattında Normalleşme Çabaları: Barışa Giden Süreç
Sibel MAZREK

BASINDA ANKASAM

13 Medya

DERGİLER

15 Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi

Bölgesel Araştırmalar Dergisi

Çankaya Mahallesi, Cemal Nadir Sokak, No: 20 06880,
Çankaya – Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 474 00 46 | Faks: +90 312 474 00 45 E-posta:
info@ankasam.org

Tasarım-Dizgi: Esra KARADAĞ

Bu yayının tüm hakları Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında ANKASAM'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Bu çalışmada yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarına ait olup, kurumsal olarak ANKASAM'ın resmi görüşünü yansıtmaz.

ANKASAM ANALİZ

**Ahmad Khan
DAWLATYAR**
ANKASAM
AF-PAK Uzmanı

Afganistan-İran Hattında Göçmen Krizi

Afganistan’da son yarım asra damga vuran savaşlar, istikrarsızlıklar ve bunun sonucu olarak gelişen işsizlik ve açlık, ülke halkının başka devletlere göç etmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda Afganların en çok göç ettiği ülkelerin başında İran gelmektedir. İran’ın Afganistan’ın komşusu olması, benzer kültürü paylaşması, göç edenlerin genellikle İran’da akrabalarının bulunması, söz konusu ülkeye yönelik göçü hızlandıran faktörlerdir. Ayrıca İran, Avrupa’ya ulaşmak isteyen göçmenler açısından bir güzergâh ülkesi konumuna da sahiptir. Bu yüzden de Afganistan’da istikrarsızlığın arttığı dönemlerde İran’a yönelik göçün de arttığı görülmektedir.

Afganistan Göç İşleri Bakanlığı, Taliban Kabil’i ele geçirmeden önce, İran’da bulunan Afganların sayısının 2.5 milyon olduğunu açıklamıştır.[1] Taliban, yeniden Afganistan’a egemen olduktan sonra ise yaklaşık 1 milyon Afgan vatandaşının güvenlik kaygıları ve ekonomik sorunlar sebebiyle yasadışı yollarla İran’a gittiği iddia edilmektedir. İran’da bulunan Afgan göçmenlerin sayısı hakkında net bir bilgi yoktur. Fakat İranlı yetkililer, 5 milyon Afgan

göçmenin ülkede bulunduğunu iddia etmektedir.[2]

İranlılar, göçün ilk yıllarında Afganları sıcak bir biçimde karşılamıştır. Hatta bazı İranlı yetkililer, ülkenin kalkınmasında ve gelişmesinde Afganların önemli rolünün olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte İran’ın Afgan göçmenlerden milis güç oluşturarak onları, Ortadoğu’daki vekalet savaşlarında kendi çıkarları doğrultusunda kullandığı da bilinmektedir. Örneğin İran Devrim Muhafızları Ordusu (DMO), Şii Hazaralardan oluşan Fatimiyyun Tugay’ını kurarak Suriye’de terör örgütü Devletü’l Irak ve’s Şam’a (DEAŞ) karşı savaşmıştır. Fakat yaptırımlar sonucunda İran’ın ekonomisi gerilemiş ve Afganlar, ülkedeki ekonomik ve sosyal sorunların kaynağı olarak görülmeye başlamıştır.

5 Nisan 2022 tarihinde İran’ın Meşhed şehrinde yaşayan 1 kişi, bıçakla 3 İranlıya saldırmış ve saldırı sonucunda 2 kişi hayatını kaybetmiş, 1 kişi de yaralanmıştır. Konuya ilişkin yaptığı açıklamada İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi, olayın sorumlusu olarak “tekfirci hareketleri” gösterip; sömürgecilerin ve münafıkların dini

“Afganistan’ın çeşitli şehirlerinde insanlar, İran’ın mültecilerin haklarına saygı duymasını isteyen eylemler düzenlemiştir.”

ve mezhebi görüşlerden dolayı İran halkı ile komşuları arasına nifak sokulmaya çalışıldığını ve buna izin verilmeyeceğini ifade etmiştir.

Tahran yönetimi, saldırganın kimliğini açıklamasa da İran Hükümeti’ne yakın basın kuruluşları, saldırganın Afganistan yurttaşı olduğunu ve 1 yıl önce Pakistan üzerinden İran’a geldiğini duyurmuştur.[3] Taliban Sözcüsü Zabihullah Mücahit ise sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım, Taliban İslam Emirliği’nin İran’daki saldırıyı kınadığını ve bu işin Afganistan ve Afganlarla bağlantısı olmadığını dile getirmiştir.[4]

Göçmenleri, ülkedeki ekonomik ve sosyal sorunların kaynağı olarak gören İran milliyetçileri, olayın ardından Afganlara karşı harekete geçmiştir. Dahası İran güvenlik güçlerinin de Afganlara şiddet ve baskı uygulamaya başladığı ve Afganları, gruplar halinde sınır dışı etmeye çalışıldığı görülmektedir. Sosyal medyada paylaşılan bazı videolara göre, İran’da Afganofobik bir atmosfer oluşmaktadır. Bazı görüntülerde, İranlıların Afgan

mültecilere hakaretlerde bulunduğu ve onları, vatanlarına ve halkına hakaret etmeye zorladığı görülmektedir. Bu durum ise Afganistan halkı ve Taliban yönetiminin tepkisine neden olmaktadır.

İran’da Afganlar işkenceye maruz kalınca Taliban Dışişleri Bakanı Emir Han Muttaki, İran’ın Kabil Büyükelçisi’yle görüşmüştür. Görüşmede Muttaki, Afgan göçmenlere yönelik kötü muamelelerin durdurulması gerektiğini ve böyle davranışların iki ülke arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyeceğini söylemiştir. Ayrıca Muttaki, durumun devam etmesinin düşmana nifak fırsatı vereceğini de vurgulamıştır. İran Büyükelçisi ise ülkesinin Afgan mültecileri azarlama gibi bir niyeti olmadığını ve Muttaki’nin mesajının Tahran’a ileteceğini belirtmiştir.[5]

İran’ın Kabil Büyükelçiliği, sosyal medyada çıkan videoların İran ve Afgan halkıyla ilişkileri bozmak için paylaşıldığını ve İran halkının Afgan halkına davranışı konusunda esas alınamayacağını belirtmiştir. Elçilik, göçmenlerin yasadışı yollarla İran’a girmesini,

Tahran yönetiminin egemenliğinin ihlali olarak nitelendirmiştir. Ayrıca İran Büyükelçiliği, yayımlanan videoların rejim muhalifi Halkın Mücahitleri Örgütü (HMÖ) tarafından hazırlandığını öne sürmüştür.[6] Fakat Tahran yönetiminin olayı inkâr etmesi, Afgan halkının tepkisini yatıştırmaya yetmemiştir. Nitekim Afganistan’ın çeşitli şehirlerinde insanlar, İran’ın mültecilerin haklarına saygı duymasını isteyen eylemler düzenlemiştir. Bu bağlamda Afganistan’ın Herat şehrindeki protestocular, İran Konsolosluğu’nun kapısını ateşe vererek binayı taşlamıştır.

Afganistan’da İran karşıtı gösteriler başlayınca, İran Dışişleri Bakanlığı da Afganistan’ın Tahran’daki maslahatgüzaranı Dışişleri Bakanlığı’na çağırılmış ve protestocuların İran’ın Herat Konsolosluğu’na gerçekleştirdiği olay hakkındaki endişelerini iletmıştır. Ardından İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Said Hatipzade, İran’ın Kabil Büyükelçiliği başta olmak üzere Afganistan’daki diplomatik merkezlerinin güvenliğinin sağlanması gerektiğini dile getirmiş ve bu konuda Taliban’ın güvence vermesini talep etmiştir. Ayrıca İran’ın Kabil Büyükelçiliği başta olmak üzere tüm diplomatik misyonları faaliyetlerine ara vermiştir.[7] İran’ın Taliban’dan güvence istemesinin ana nedeni geçmişteki olayların bir daha yaşanmasından çekinmesidir. Hatırlanacağı üzere 1998 yılında Taliban, Afganistan’ın kuzeyinde bulunan Mezar-i Şerif’i ele geçirince, 11 İranlı diplomat ve gazeteciyi öldürmüştür. Günümüzde de İran’ın Afganlara işkence yapmasının ardından benzer bir gelişmenin yaşanacağı kaygısı gündeme gelmiştir.

Tüm endişelere rağmen iki taraf da sorunun derinleşmesini istememekte ve krizi kontrol altına almak için çabalamaktadır. Bu bağlamda İran Cumhurbaşkanı Reisi, Afgan öğrencilerle iftar yaparak Afganlarla dayanışma içerisinde olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte pek çok İranlı yetkili, Afganların ülkelerinde misafir olduğunu ve onların güvenliklerinin sağlanacağını söylemiştir. Taliban yetkilileri de İran’ın Herat Konsolosluğu’na yapılan saldırının kendilerinin bilgisi dışında gerçekleştiğini ve olaylara müdahale ettiklerini duyurmuştur.

Bu noktada belirtmek gerekir ki; gerilimin tırmanması, iki tarafın da zararındadır. Eğer ki İran, ülkesinde bulunan Afganları zorla geri göndermeye başlarsa, bunun Afganistan’da ekonomik, siyasi ve güvenlik temelli sorunlara yol açacağı söylenebilir. Çünkü İran’da bulunan kişiler, aynı zamanda çalışarak ailelerine para göndermektedir. Göçmenlerin Afganistan’a dönmesi durumunda, bu kişilerin iş bulamama ihtimali söz konusudur. Bu senaryoda da pek çok insanın uyuşturucu üretmeye yönelmesi ya da DEAŞ başta olmak üzere Taliban muhalifi radikal terör örgütlerine katılması gibi olasılıklar vardır. Buna karşılık Af-

ganistan’da da İran karşıtı söylem ve eylemler artacaktır. Bunun DEAŞ’ın çıkarlarına hizmet edeceği öne sürülebilir. Çünkü DEAŞ, Şiileri Müslüman olarak görmemekte ve İran karşıtı propaganda üzerinden Afganları kendi safına çekmektedir. Dolayısıyla krizin derinleşmesi, mezhep çatışmalarına uzanacak bir süreçte yol açabilir.

Dahası kriz büyürse, İran’ın zımni bir şekilde Penşir Hareketi’ne verdiği desteği arttırması ve bunu gizlemeden yapması da mümkündür. Bu da Afganistan’da iç savaş dinamiğinin harekete geçirilmesi anlamını taşıyacaktır. Buna karşılık Taliban da Su Sorunu’nu kullanarak Tahran yönetimini zor durumda bırakabilir. Ayrıca Taliban, Riyad ve Washington’la yakınlaşmaya da başlayabilir. Bu da jeopolitik olarak İran’ın istemeyeceği bir tablo ortaya çıkarabilir.

Sonuç olarak komşu devletler arasında çeşitli dönemlerde bir takım gerilimler yaşanabilmektedir. Halihazırda Kabil-Tahran hattında bu tarz bir kriz yaşanmaktadır. Fakat taraflar, sorunun yalnızca sağduyulu bir yaklaşımla çözülebileceğinin ve gerilimin tırmanması halinde ortaya çıkacak risklerin farkındadır.

[1] “دراد ناغفا رجاهم نویلى دنج نارى؟”, Online Ekonomi, <https://124.im/j7QeSL>, (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

[2] “دن تسه نارى رد ناغفا هدنهان پ نویلى مچنپ: ناهلل ادب عرىم”, Deutche Welle, <https://124.im/KyQ725I>, (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

[3] لوئسم ار ’ىرىفكت نارىج’ نارى اىاهم اقم: دهشم رد وقاچ اب هلمح”, BBC, <https://www.bbc.com/persian/iran-61011030>, (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

[4] “ىوضر مرح رد ىناحور ۳ هب هلمح هب نابلاط شنكاو”, İktisat Dünyası, <https://124.im/6An>, (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

[5] نارجاهم اب ىراتفردب: نارى رىفس اب رادى رد ىقتم”, “دوش فوقوتم ناغفا”, Afghanistan İternitonal, <https://www.afintl.com/202204107643>, (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

[6] لباک طباور ىگهړى لابلند هب ىىاهه قلىح: نارى رىفس”, “دن تسا نارعت”, Tolo News, <https://tolonews.com/fa/afghanistan-177512>, (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

[7] ياهانام رگىد و هناخترافس لاماك تىنم: هداذب ىطخ”, “دوش نىمأت ناتس ناغفا رد نارى كىتام لىپى”, 8am, <https://8am.af/khatibzadeh-ensure-full-security-of-the-iranian-embassy-and-other-diplomatic-missions-in-afghanistan/>, (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

ANKASAM ANALİZ

Pakistan'ın Yeni Dış Politikasında Rusya ve Çin

Devletlerin dış politikalarını ve karar alma süreçlerini incelerken belirli ideolojik, kültürel ve tarihsel faktörlerin etkili olduğunu görürüz. Bu anlamda Pakistan dış politikasının tarihsel izlenimi, ideolojik yönelimi ve kimliksel yapısına bakıldığında, onun uluslararası sistemde tek bir eksene bağlı kalamayacağı anlaşılmaktadır. Tarihsel olarak Pakistan, İngiliz öncülüğünde 1955 yılında kurulan Bağdat Paktı'nda yer alması ve devamında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) liderliğindeki Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'yle (NATO) işbirliği yapması nedeniyle Batı'nın yörüngesinde bir eksen ülkesi olarak nitelendirilmiştir. İdeolojik açıdan ise İslami kimliği, onu Suudi Arabistan başta olmak üzere Arap ülkelerine ve Türkiye'yle yakın işbirliğine sevk etmiştir.

Devlet yönetimi bakımından ele alındığında Pakistan, İslami karakterini korumakla birlikte Batı merkezli bir bürokratik yönetim modeline ayak uydurmuş ve dış politikada İslam Dünyası-Batı eğilimli bir çizgi izlemeye başlamıştır. Ancak Çin'in Kuşak-Yol Projesi'ne dahil olmasıyla birlikte Pakistan'ın dış politikada bir eksen kayması yaşamaya başladığı ileri sürülmüştür. Bunu jeopolitik gerekçelere oturtmak da mümkündür. Hindistan'a karşı onu dengelemek için Çin'le işbirliği yapmak Pakistan'ın çıkarına olmuştur. Ekonomik faydaların yanı sıra Pakistan, Çin'in en büyük silah müşterisi haline gelmiştir. Jeopolitik açıdan Hindistan, ABD'den destek alırken; Pakistan, buna karşılık Çin dengisini oluşturmuştur. Bu yüzden ABD, İngiltere, Rusya ve Çin'in Pakistan-Hindistan

Cenk TAMER
ANKASAM
Asya-Pasifik
Uzmanı

“Pakistan, bir eksen ülkesi olmaktan ziyade; çok kutupluluktan yana bir siyaset yürütmeye odaklanacaktır.”

eksenindeki güç mücadelesinde dengeleri bozacak hamlelerin başlangıcı; Pakistan'ın Çin'e yaklaşması olmuştur.

Pakistan dış politikasında bir diğer kırılma noktası, Taliban'ın Afganistan'da iktidarı ele geçirmesidir. ABD, bunun sorumlusu olarak Pakistan'ı gördüğü için ona olan desteğini geri çekmiştir. Böylelikle Pakistan'ın dış politikada izleyebileceği birkaç seçenek ortaya çıkmıştır. Birincisi, ABD eksenine geri dönmektir. İkincisi, tamamen Çin'e yönelmektir. Üçüncüsü, İngiltere'den destek almaktır. Dördüncüsü ve son çare ise Rusya'yla yakınlaşmaktır. Pakistan bunların hepsini denemiştir. Önce, ABD'yle arasını düzeltmeye çalışmıştır. Hatta Islamabad, Washington'u yeniden kazanmak için Pekin'den vazgeçebileceğini bile Amerikalı yetkililere iletmıştır.[1] Daha sonra İngiltere'yle iletişime geçmek istemiştir. Ancak bu süreçte Pakistan Başbakanı İmran Han, Moskova'yı ziyaret ederek Rusya'yla yakınlaşabileceğini göstermiştir. Bu noktada Pakistan'ın Rusya'yla yakınlaşma çabası, bir başka kırılma noktası olmuştur. Çünkü Rusya, İngiltere'nin en büyük rakiplerindendir ve Han, Moskova ziyareti sonrasında İngiltere'yi de kaybetmiştir. Sonuç olarak Pakistan'ın elinde Rusya ve Çin seçenekleri dışında bir şey kalmamıştır.

Dış politikadaki bu arayışların iç politikada da yansıması olmuştur. Bu anlamda Pakistan Ordusu, ülkenin ulusal çıkarlarını ve dış politikadaki geleneksel Batı çizgisini korumak için harekete geçmiştir. Ordu, Han üzerinde baskı kurmaya başlamış, Hükümet'in koalisyon ortaklarının muhalefet safına geçmesini sağlamış ve nihayetinde demokratik bir yöntemle, hükümetin devrilmesi gerçekleşmiştir. Burada Han, ABD'nin ülkenin iç meselelerine karıştığını iddia etmiştir. Yani bu gelişmeleri yabancı güçlere bağlamıştır.

Esasında Pakistan'da yaşananlar hem dış hem iç politik faktörlerle ilgilidir. Kısacası Hükümet-Ordu ilişkileri kadar her iki grubun dış politik yönelimleri de etkili olmuştur. Örneğin Pakistan'ın yeni Başbakanı Şahbaz Şerif'in Ordu'yla ilişkilerinin iyi olduğu bilinmektedir. Hükümet-Ordu uyumu yakalandığı için Pakistan, dış politikada yeniden ideolojik, kimliksel ve tarihsel çizgisine geri dönebilir. Bu ise ABD ve İngiltere'yle ilişkilerin restore edilmesi, Çin'le münasebetlerde ekonomik çıkarların korunması ve Rusya'yla yakınlaşmaktan vazgeçilmesidir. Dış politikanın yeniden dengelenmesi (re-balancing), Batı için yeterli olmayacaktır. Aynı zamanda Batılı güçler, yeni Pakistan Hükümeti'nden Ukrayna Savaşı'yla ilgili Rusya'ya karşı sert bir tavır almasını isteyeceklerdir. Şerif Hükümeti, yeni dönemde Çin'le ilişkilerdeki ekonomik çıkarların korunacağına dair mesajlar vermiştir. Bunun dışında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Şerif'e tebrik mesajı göndermiş ve ikili ilişkilerin gelişmesi temennisinde bulunmuştur.

Hatırlatmak gerekirse Rusya, ABD'nin Han'ı Moskova ziyareti nedeniyle cezalandırdığını ve hükümeti devirmeye çalıştığını iddia etmiştir.[2] Yine bu süreçte Pakistan Ordusu, Rusya'nın Ukrayna'daki saldırganlığını kinamıştır.[3] Yani ABD, Han üzerinden yapamadığını, Pakistan Ordusu aracılığıyla yapmıştır. Bir diğer ifadeyle, Han'ın devrilmesinden kısa bir süre önce Ordu, neredeyse yetkiyi kendisi devralmış ve dış politikayla ilgili konuşmaya başlamıştır. Şerif Hükümeti'nin gelmesiyle birlikte Pakistan Ordusu, yeniden eski görev alanına dönecektir.

Rusya ve Çin'in Pakistan'daki "yeniden hizalanmaya" nasıl tepki vereceği merak edilmektedir. Pakistan Ordusu, "kırmızı çizgisini" belli etmiştir. Anlaşılan o ki "kırmızı çizgi", kesinlikle Çin'le yakınlaşmak değildir. Çünkü zaten Pakistan Ordusu, Çin'den büyük silah yardımı almaktadır. Burada sınırı aşan çizgi, Rusya'yla yakınlaşmaktır. Bu noktada Pakistan Ordusu'nun hangi eksene daha yakın olduğunu anlaşılabilir. ABD'nin en büyük rakibi Çin'dir. İngiltere'nin en büyük rakibi ise Rusya'dır. 2013 yılından beri Pakistan'ın Çin'le yakınlaşması sorun olmamıştır. Ancak Han'ın Ukrayna Savaşı'nın başladığı dönemde Moskova'yı ziyaret etmesi ciddi bir sorun yaratmıştır. Öyleyse burada sorun çıkartan ABD değil; İngiltere olabilir. Dolayısıyla bundan sonra da Pakistan'ın dış politikasında genel eğilimi İngiltere belirleyecektir, denebilir. Buradan hareketle Çin'le ilişkilerdeki gelişme eğilimi devam ederken; Rusya'yla daha mesafeli bir çizgi benimsenebilir.

Şerif, şimdiden yapıcı bir dış politika uygulayacağını sinyallerini vermiştir. Pakistan Başbakanı, Hindistan'la ilişkilerin geliştirilmesi için öncelikle Keşmir Meselesi'nin çözülmesi gerektiğini söylemiştir. Bunun yanı sıra Çin'e de ılımlı mesajlar göndermiştir. Ancak Rusya'yla iletişimde çok daha dikkatli davranacaktır. Zira Pakistan'da yeni yönetimin Ordu'nun çizgisinden çıkması beklenmemelidir. Tüm bu bilgilerden hareketle Pakistan-Afganistan-Hindistan eksenindeki yeni güç dengeleri şu şekilde olabilir:

Birinci senaryoya göre Pakistan, Hindistan'a karşı ılımlı bir siyaset izlemeye çalışacak ve bu durum, Çin-Hindistan-Pakistan yakınlaşmasını beraberinde getirecektir. Buradaki kritik husus; Pakistan'ın Keşmir'de daha fazla gerginlikten yana bir siyaset izlemesi ve Çin'in Keşmir Meselesi'nde Pakistan'a desteğini sürdürmesi olacaktır. Bu durumda Hindistan'la yakınlaşma çabası, "altı boş bir beklentiden" ibaret kalacaktır. Ayrıca Pakistan, ABD'nin güvenini kazanabilmek için komşuları Afganistan ve Hindistan'la ilgili daha fazla kriz çıksın istemeyecektir.

İkinci senaryoya göre Pakistan, Çin'in ekonomik projelerini tamamlamak için harekete geçecek ve bu durum, Çin'le daha fazla işbirliği ve yakınlaşmayı beraberinde getirecektir. Ancak ABD faktörünü göz önünde bulunduran Pakistan, Çin'le bu tür bir ittifak ilişkisi kurmaktan uzak durmayı tercih edebilir.

Üçüncü seçeneğe göre Pakistan, tamamen ABD'nin eksenine girerek Çin'den uzaklaşmaya başlayacaktır. Bunun gerçekleşmesi için ABD'nin Pakistan'a Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru'nun yerini tutacak bir proje sunması gerekecektir. Aksi halde Çin'in Pakistan'la olan işbirliği kaldığı yerden devam edecektir.

Dördüncü ihtimale göre Pakistan, Rusya'yla işbirliğinin yollarını aramayı sürdürecektir. Bu durumda Şerif Hükümeti'nin uzun ömürlü olması beklenmemektedir. Yani erken seçim ve darbe ihtimalleri konuşulmaya devam edecektir. Bu yüzden kısa ve orta vadede Pakistan'ın Rusya'dan uzak duracağı tahmin edilmektedir.

Sonuçta Pakistan'ın dış politikasında Rusya ve Çin, alternatif eksenler olarak kalmaya devam edecektir. Pakistan, bir eksen ülkesi olmaktan ziyade; çok kutupluluktan yana bir siyaset yürütmeye odaklanacaktır. Halihazırda Pakistan, çok vektörlü bir dış politika uygulamaya başlamıştır. Bundan sonraki adım, çok kutupluluğa geçiş yapmak olacaktır. Pakistan'ın bu geçiş sürecinde Rusya ve Çin'in desteğini alacağı tahmin edilmektedir.

[1] "Pakistan Falls Back to China After Snubbed by USA, Had Offered to Scrap CPEC with China if US Gives A Similar Deal but Was Refused", Opindia, <https://www.opindia.com/2022/02/pakistan-plays-to-the-chinese-tune-after-being-ignored-by-the-us/>, (Erişim Tarihi: 07.04.2022).

[2] "US 'Punishing' Pakistan PM Imran Khan for Moscow Visit, Says Russia", Wio News, <https://www.wionews.com/world/us-punishing-pakistan-pm-imran-khan-for-moscow-visit-says-russia-468951>, (Erişim Tarihi: 13.04.2022).

[3] "Pakistan Army Chief Blasts Russia's Aggression Against Ukraine", VOA News, <https://www.voanews.com/a/pakistan-army-chief-blasts-russia-aggression-against-ukraine/6512372.html>, (Erişim Tarihi: 13.04.2022).

HABER ANALİZ

Azerbaycan-Ermenistan Hat-tında Normalleşme Çabaları: Barışa Giden Süreç

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ile Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan'ın 6 Nisan 2022 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirdikleri görüşme, Bakü-Erivan hattında kalıcı barışın sağlanmasına yönelik umutları artırdı. Erivan yönetimi, Aliyev-Paşinyan görüşmesi sonrasında Karabağ Sorunu'nun çözümüne ilişkin barış görüşmelerine başlama konusunda anlaşmaya vardıklarını duyurdu. Yapılan açıklamada, "Ermenistan Başbakanı ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı, barış görüşmelerinin hazırlıklarına başlanması için Dışişleri Bakanlarına talimat verdi" denildi. Avrupa Birliği (AB) Konseyi Başkanı Charles Michel de liderlerin barış antlaşması hazırlamak için somut bir süreç başlatma ve ortak çalışma grubu kurma konularında an-

laştıklarını belirterek, "Bu akşam önemli bir adım attığımızdan eminim. Elbette bu, her şeyin çözüldüğü anlamına da gelmiyor" dedi.

Tüm bu gelişmelerin ardından Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, devletlerarası ilişkilerin kurulması için sundukları 5 maddelik teklifin Ermenistan tarafından kabul edildiğini belirtti. 2022 yılının Nisan ayının sonuna kadar sınırların belirlenmesi için ortak bir komisyonun oluşturulması bekleniyor. Azerbaycan ile Ermenistan arasında barışa doğru giden normalleşme sürecini Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) değerlendiren uzmanlar, taraflar arasındaki görüşmelerin yeni bir dönemin başlangıcı olduğunu söylüyor.

Sibel MAZREK
ANKASAM Medya
Koordinatörü

**Dr. Doğacan
BAŞARAN**
ANKASAM
Uluslararası İlişkiler
Uzmanı

“Barış görüşmeleri, Güney Kafkasya’daki işbirliği süreçlerini hızlandıracak.”

Azerbaycan ile Ermenistan arasında kalıcı barışın sağlanmasına yönelik atılan adımların Güney Kafkasya’daki işbirliği süreçlerini de hızlandıracaklarını belirten ANKASAM Uluslararası İlişkiler Uzmanı Dr. Doğacan Başaran, bu durumun tüm devletlerin ekonomik kazanım sağlayacakları yeni süreçlere kapı aralayacağını ileri sürdü. Başaran, “Bu noktada Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki sınırların belirlenmesi ve Zengezur Koridoru’nun açılması gibi iki mühim meselenin çözülmesi beklenmektedir. Mevzubahis beklentiye rağmen Erivan yönetimi, şimdiye kadar süreci ağırdan almıştır. Bunun temel nedeni, Ermeni siyasetinin geleneksel yapısında ve ordu başta olmak üzere diğer kurumlarda işgal yanlısı eğilimlerin güçlü olmasıdır. Bu çerçevede Batı’ya entegre olmak ve bunun içinde normalleşme süreçlerini işletmek isteyen Paşinyan, belirli dinamikleri gözetken dengeli bir politika uygulamış ve yavaş da olsa mühim adımlar atmıştır.” dedi.

Paşinyan’ın savaş yenilgisinin ardından düzenlenen protestoları ve darbe girişimini bertaraf etmesinin ve erken seçimden zaferle çıkmasının sürece ivme kazandırdığını vurgulayan Başaran, Azerbaycan’la ilişkileri normalleştirmenin Ermenistan’ın uluslararası toplumdan tecrit edilme durumunu ortadan kaldıracaklarını ve yeni koridorlar üzerinden Ermenistan’ın jeopolitik ve jeoekonomik kazanımlar elde edeceğini söyledi.

Başaran, iki ülke ilişkilerinin normalleşmesinin Orta Koridor’u bölgesel ve küresel ulaştırma ve enerji güzergahlarının en düşük maliyetli ve en güvenilir rotası haline getireceğini ifade ederken; görüşmelerin AB arabuluculuğunda yapılmasını, Rusya’nın bölgedeki etkisinin azalacağını bir göstergesi olarak yorumladı.

**Doç. Dr. Metin
MEMMEDLİ**
Bakü Devlet
Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler
Bölümü Öğretim
Üyesi

“İki ülke arasındaki bazı sorunlar devam etse de pozitif bir atmosfer oluştu.”

Azerbaycan’ın Ermenistan’a sunduğu 5 maddelik teklifin son derece önemli olduğunu vurgulayan Bakü Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Metin Memmedli, 2022 senesinin Nisan ayının sonuna kadar çeşitli sorunların çözüleceğini ve burada Ermenistan’ın sorumluluklarını yerine getirmesinin önemli rol oynayacağını söyledi. Memmedli, “10 Kasım 2020 tarihinde imzalanan ateşkes anlaşması kapsamında Ermenistan’ın Karabağ’daki askerlerini tamamen geri çekmesi gerekiyordu; fakat bunun hala yerine getirilmediğini görüyoruz. Dolayısıyla iki ülke arasındaki bazı sorunlar devam etse de son zamanlarda pozitif bir atmosfer oluştu.” dedi.

Ermenistan’ın Azerbaycan’la barış anlaşmasına yanaşmaması durumunda ciddi sorunlarla karşı karşıya kalacağını farkında olduğunu belirten Memmedli, Azerbaycan’ın barışı desteklediğini ve bunun Güney Kafkasya için önem arz ettiğini söyledi.

**Yücel
KARAUZ**
Emekli Tuğgeneral

“Barışa en çok ihtiyacı olan Ermenistan’dır.”

Emekli Tuğgeneral Yücel Karauz, Erivan yönetiminin Bakü’nün sunduğu 5 maddelik teklifi kabul etmesi ve iki ülkenin Dışişleri Bakanlarının görüşmesi gibi gelişmelerin normalleşme süreci için olumlu adımlar olduğunu belirtti.

Karauz, “Reelpolitik olarak baktığımız zaman barışa, istikrara ve huzura en çok ihtiyacı olan Ermenistan’dır. Bölge ülkeleri arasında işbirliği yapılması ve ulaştırma ve enerji hatlarının Ermenistan vasıtasıyla yeniden dizayn edilmesi, güven probleminin çözülmesini sağlayacaktır. Kuşkusuz burada oluşacak ekonomik refah havuzundan bütün ülkeler faydalanacaktır. Ermenistan’ın buna inanmış olması çok önemli tarihi bir dönemeçtir.” dedi.

Bununla birlikte İran’ın sürece yönelik tutumuna da değinen Karauz, “Burada önemli bir husus da İran’ın da bu konuya ikna olmasıdır. Tahran yönetimi, Karabağ Sorunu’nun çözülmesini kendi aleyhine bir gelişmeymiş gibi algılıyor. Dolayısıyla İran’ın buradaki barış ve istikrara katkı sağlamaya ikna edilmesi büyük önem arz etmektedir.” değerlendirmesinde bulundu.

Ayrıca Karauz, Ermenistan’ın 5 maddelik teklifi kabul etmesine Rusya’nın Ukrayna’daki savaşla meşgul olmasının da etki ettiğini öne sürdü.

**Hulusi
KILIÇ**
Emekli Büyükelçi

“Bu süreç, Ermenistan’ın yükümlülüklerini yerine getirme kararlılığına bağlıdır.”

Ermenistan’ın yükümlülüklerini yerine getirmesi halinde barış sürecinin hızlı ilerleyeceğini ifade eden Emekli Büyükelçi Hulusi Kılıç, Ermenistan’ın bölgedeki yeni jeopolitik gerçeklikle barıştığını söyledi.

Kılıç, “Müzakereler uzun ya da kısa sürebilir, Azerbaycan, her durumda savaşı kazanmış güçlü bir devlettir. Masada haklı bir Azerbaycan vardır. Bölgede Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Minsk Grubu’nun yerine getirmedeği sorumlulukları, Azerbaycan üstlenmiştir. Bu süreç, Ermenistan’ın yükümlülüklerini yerine getirme kararlılığına bağlıdır.” yorumunu yaptı.

Ermenistan’dan imzalanacak çok yönlü barış anlaşması için itirazlar gelebileceğine dikkat çeken Kılıç, anlaşmanın uygulanmasıyla ilgili garantör devletlerin devreye girebileceğini belirtti. Kılıç, “Bu anlaşma, Ermenistan’ın lehinedir.” değerlendirmesinde bulundu.

**Aynur
İMRAN**
Gazeteci

“Ermenistan, Azerbaycan’a bazı şartlar sundu.”

Ermenistan’ın Azerbaycan tarafından önerilen 5 maddelik teklifi belirli şartlarla kabul ettiğini öne süren Gazeteci Aynur İmran, söz konusu şartlardan birinin Karabağ’da yaşayacak Ermenilerin hukuki durumlarıyla ilgili olduğunu iddia etti. İmran, “Anladığım kadarıyla Azerbaycan Hükümeti, Ermenistan’ın şartlarına sıcak bakmıyor. Bu nedenle Ermenistan’ın koşullarını barış sürecini baltalamaması için açıklamıyor.” diye konuştu.

Barışa doğru evrilen süreçte yeni bir döneme girildiğini ifade eden İmran, “Brüksel’deki son görüşmeye bakacak olursanız Ermeniler, Minsk Grubu’nun devre dışı kaldığını anladılar. Aynı şekilde Batı’dan da destek görmeyeceklerini anladıkları için artık en azından yeni bir süreci başlatalım ve yeni adımlar atalım dediler. Ermenistan’da halk nezdinde bu bile sürece bazı tepkiler var. Barış süreci topluma yavaş yavaş anlatılacaktır. Bu yüzden de normalleşme süreci biraz zaman alabilir.” ifadelerini kullandı.

BASINDA ANKASAM

20 Nisan 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Uluslararası İlişkiler Uzmanı Dr. Doğan Başaran, Rusya-Ukrayna Savaşı’na ilişkin Haber Global’e konuştu.

21 Nisan 2022

ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, TRT Haber Birinci Sayfa programında Rusya-Ukrayna Savaşı’nı değerlendirdi.

22 Nisan 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Danışmanı Dr. Kadir Ertaç Çelik, Kanal 5 Ajans Analiz programında dış politikadaki son gelişmeleri değerlendirdi.

23 Nisan 2022

ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, Mariupol’ün Rusya-Ukrayna Savaşı’ndaki önemini Anadolu Ajansı’na değerlendirdi.

24 Nisan 2022

ANKASAM Başkan Başdanışmanı Aydın Nurhan, A News’te Fransa’da düzenlenen Cumhurbaşkanlığı Seçimleri’nin sonuçlarını değerlendirdi.

25 Nisan 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol’un Rusya-Ukrayna Savaşı’na ilişkin değerlendirmeleri AA Makedonca’da yayınlandı.

25 Nisan 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol’un Rusya-Ukrayna Savaşı’na ilişkin AA’ya yaptığı değerlendirmeler, Time Türk’te paylaşıldı.

25 Nisan 2022

ANKASAM ile Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Stratejik Araştırmalar Araştırma Merkezi arasında düzenlenen çevrimiçi toplantı, Türkmenistan Golden Age’te yayınlandı.

25 Nisan 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol’un Rusya-Ukrayna Savaşı’na ilişkin AA’ya yaptığı değerlendirmeler, Ürdün merkezli Albawaba haber portalında paylaşıldı.

BASINDA ANKASAM

25 Nisan 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol'un Rusya-Ukrayna Savaşı'na ilişkin değerlendirmeleri, AA Boşnakça'da yayınlandı.

25 Nisan 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol'un Rusya-Ukrayna Savaşı'na ilişkin AA'ya yaptığı değerlendirmeler, Haberler.com'da paylaşıldı.

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT V , SAYI II

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Bölgesel Araştırmalar Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT V , SAYI II

